

POVEȘTI DESPRE PĂCALĂ și TÂNDALĂ

CUPRINS

FECIORUL-DE-TUFAN

5

BIRUL-DE-SMÂNTÂNĂ

11

SATUL APLECAT

16

LACUL POPII

20

TÂLHARUL BOIERIT

28

PUPĂZA ȘI CIOCÂRLANUL

31

RÂD-DE-PROȘTI

34

SOCOTEALA PE RĂBOJ

37

CARE PE CARE

43

GALBENUL FĂRĂ SOȚ

46

PĂCAT DE MĂRGĂRITAR!

49

MĂTRĂGUNĂ

52

TODOR, MĂRGĂRINT ȘI OSMAN

57

PETRECEREA LA TOARTĂ

65

MĂGARUL FERMECAT

73

ÎN PALATUL LUI VODĂ

77

FILOZOFUL ȘI GHICITORUL

82

ÎNTRECEREA ȘI JUDECATA

90

SFÂRSIT DE POVESTE

97

*Norocu-i după cum și-l face omul. Trece uneori
pe lângă tine. De nu-l poftesci în casă,
pleacă mai departe...*

Se povestește că ar fi fost odată un bătrân, pe nume Albu.

Și pe bătrânul acesta îl trudeau boierul și logofătul moșiei, îl jecmănea ispravnicul, îl apăsau nevoie și sărăcia.

Bătrânul ar fi îndurat toate fără murmur, de-ar fi știut c-o să rămână în urma lui fecior la

casă, să-i poarte numele, să țină minte suferința ce-o pătimise el, să cugete și la răsplată. Atâtă că nu avea fecior moș Albu și asta îl durea nespus.

„Pe unde-o fi și s-o călători Norocul?“ ofta ades moșneagul. „Să-l văd și să-l întreb de ce m-a oropsit. He, hei, să fi avut eu un fecior, câte nu i-aș fi povestit și câte nu l-aș fi învățat. Și,

C-apoi știa moș Albu o seamă de vorbe înțelepte și de glume. Fugeau răii de gura lui; că vorba lui îi șfichiua pe mișei.

Da' numai, iacătă, într-o zi, pe ulița satului, zărește bătrânul un om hazliu, cum încă nu-i mai fusese dat să vadă.

Era micuț, micuț de tot. Capul l-avea mai mare decât trupul. Râdeau cu toții, în hohote, de el.

Numai că omulețul cel de-o șchioapă era atât de ostenit, c-abia se mai târa. Și nimeni nu-l poftea în casă.

Cum să poftești asemenea arătare? O fi vreun vrăjitor, vreun osândit, vreun blestemat! Mai bine îți vezi de treabă.

Numai moș Albu s-a îndurat. A strigat după el:

— Hei, omulețule! Unde te duci? Nu te cunosc. Nu ești din locurile acestea... Da' vină în casă și te hodinește, te văd prea ostenit. Să-ți dau o îmbucătură și-un strop de apă, ca să poți merge mai departe.

A intrat omulețul în casă. Și, după ce-a mâncaș și-a băut apă, s-a aşezat oleacă la hodină.

După un timp s-a ridicat, și-a luattoiagul și s-a gătit de drum.

— Vrei să știi cine sunt?... s-a întors el, înainte de plecare, către moș Albu. Eu sunt Norocul. Mulți văd Norocu-n drum, nu-l cheamă nici în tindă măcar. Tu m-ai poftit. Și vreau să-ți împlinesc dorința cea mai arzătoare. Vrei aur?

— Nu, i-a răspuns moș Albu. Aurul te-mpondește, însă nu te fericește...

— Atunci ce vrei? a stâruit omulețul.

— Stâlpii ajută uluca să nu cadă și pruncii te sprijină la bătrânețe. Aș vrea un stâlp, acu, la bătrânețe...

— Să se-mplinească dorința ta! Uite, du-te-n pădure. Taie-ți de-acolo un toiag de tufan. Și ce-o să fie pe urmă vei vedea...

Așa a rostit omulețul și-a pierit. Ciudat omuleț și Norocul acesta!

Moș Albu s-a dus în pădure, și-a tăiat un toiag de tufan. L-a netezit de coajă și, deodată, a auzit un glas:

— Strânge-mă la pieptul tău, tătucă!

S-a uitat moșul în jur. Nu era nimeni. Fără îndoială,toiagul grăise. A strâns bătrânultoiagul la piept. Și acesta s-a preschimbat într-un flăcău. Dar ce flăcău! Ce flăcău, dragii mei! Cu mijlocul mlădiu și cu mustața subțirică, cu ochii scăpărători, sprinten și plin de istețime.

S-a întors acasă moșul. L-a arătat și babii.

— Tătucă și mămucă, mi-e foame! a glăsuit flăcăul.

— Ți-o fi, dragul tatei. Atâta că în casă nu mai avem nimic de mâncare. Ce-a fost am dat unui drumeț. Dar mă voi duce la crâșmar, să-mi împrumute niște bucate; i-oi munci pentru ele...

— Mă iei și pe mine, tătucă?

— Te iau!

S-au dus amândoi la crâșmar și l-a rugat moș Albu:

— Nu vrei să-mi împrumuți o donicioară cu bucate? Și fie că ți le-oi da-napoi când am să pot, fie că-ți voi munci, în schimb, la primăvara, pe ogor!

Crâșmarul, bălăbănidu-și fălcile, ce-i atârnau până aproape de pântec, s-a întors cu spatele:

— Când am avut, ți-am dat; acumă n-am...

Moș Albu i-a ieșit iar în față:

— Nu mi-ai dat, niciodată, nimic. Și cată, de data asta măcar, prin cuhnie, poate-i găsi vreo rămășiță, ceva. Că, uite, mi-a venit fecior la casă. Mi l-a adus Norocul.

Crâșmarul, bătându-se cu palma peste pântec, s-a întors, din nou, cu spatele:

— Da' toporișcă ai? s-a amestecat în vorbă feciorul.

Crâșmarul și-a încrățit fruntea:

— Ce legătură are una cu alta? Topor și toporișcă firește că am...

— Aș ști să fac bucate din toporișcă!

— Bucate din toporișcă? He!...

Crâșmarul a început să râdă de-i săltau foalele.

— Aș vrea s-o văd și pe-asta!

— O poți vedea dacă vrei, că mă pricepe să pregătesc asemenea friptură din toporișcă de-ai să-ți lingi degetele când vei gusta...

— Ce spui? s-a înviorat crâșmarul. Dacă-i aşa, învăță-mă să fac și eu. Să le dau slugilor mâncare, să nu mă coste niciun ban.

— Te-nvăț, cum nu! a râs feciorul lui moș Albu. Numai că pentru asta am nevoie să-mi pui la îndemână un purceluș grăsuț... Guiță prin ogradă destui. Îmi trebuie să fac cu el, cu toporișca și cuțitul acesta de la șerpar o vrajă. Să-mi dai vreo două verze și-o traistă de mălai. Și stai să vezi, pe urmă, crâșmarule, ce încă n-ai văzut nici la curtea domnească...

— Friptură de toporișcă?...

— Friptură de toporișcă!

Crâșmarul era curios să vadă, gândindu-se că le va face de-atunci înainte și mușteriilor lui numai friptură din aceasta. Și-i lăsa gura apă.

Și, oricât era de gras, s-a învărtejît ca gândul prin întinsul ogrăzii. De-acolo în cămară. Și a adus toate cele cerute.

Feciorul a tăiat purcelul cu cuțitul de la șerpar, l-a opărit cu grija și cu pricepere, l-a aşezat,

frumos pe varză și l-a vârât, alături de toporișcă, în cuptor.

Când s-a copt bine, a scos purcelul, cu coaja aurită, din cuptor. L-a arătat crâșmarului, zicând:

— Dacă nu tocmeam vraja, punând toporișca alături de purcel, nu se făcea, în ruptul capului, o friptură atât de bună.

L-a poftit și pe tatăl său la masă. Au mâncat bine, s-au șters la gură, au pus și o bucată de friptură, mai rumenită, la o parte, s-o ducă acasă babei lui moș Albu. Apoi, feciorul i-a arătat crâșmarului maldăruș de oscioare de pe masă:

— Așa se face friptura de toporișcă. Ai înțeles?

Numai că, atunci când acesta s-a dumirit despre ce se întâmplase, moș Albu și feciorul său erau de mult plecați.

— M-ai întrecut, copilule, s-a bucurat moș Albu. Credeam că sunt isteț, dar tu ești și mai și...

Flăcăul l-a privit în ochi:

— Astfel întrec și ramurile trunchiul din care s-au născut. Numai că ramurile își trag hrana tot din copacul care le-a dat viață.

— Așa e. Ai dreptate. Un lucru însă mă tot frământă: ce nume ți-aș putea da? Să-ți fie cât mai pe măsură cu firea pe care o ai...

Flăcăul a zâmbit, mânghindu-și mustața subțirică:

— Numele cel mai potrivit mi se pare Păcală...

— Păcală, zici? Păcală?... s-a minunat bătrânel.

— Păcală... Fiindcă aș vrea să-i păcălesc pe cei răi și să-i azvârl râsului lumii...

Cum urcau ei aşa spre casă – deoarece coliba moșului era pe-o coastă – aud din depărtare o huruială. Privesc din locul unde ajunseseră și zăresc, jos, la cotitura drumului, o droșcă. Iar în droșcă, pe capră, un bărbat gras, cu părul

roșu și cu nasul borcănat, trăgând de hățuri, biciuind calul.

— Omul acesta, s-a încrăpat moș Albu văzându-l, este logofătul moșiei. Nu cred că e pe lume logofăt de moșie mai rău. Îi bate pe țărani, îi chinuiește și, cu toate astea, se laudă că nu se află om să trăiască mai cu frica lui Dumnezeu ca el. Ce spui, feciorule?

— Păi, ce pot spune alta decât că lauda de sine nu miroase a bine? Și că, de se laudă cu aşa ceva, aşa ceva să-i dăm!

— Nu te înțeleg!

— Să-l binecuvântăm și să-l sfînțim, tătucă! A început să râdă iarăși Păcală.

Și l-a învățat degrabă pe tătâne-său ce trebuia să facă. I-a pus întâi deasupra bărbii lui o altă barbă de călță, de l-a schimbat la chip. Și-a pus și lui o barbă. Și, fiindcă droșca se apropiase între timp, i-a făcut semn logofătului să opreasă. Când acesta a oprit, i-a încredințat că ei amândoi sunt niște schivnici care colindă drumurile cu o poruncă anume de a-i sfînți și a-i binecuvânta pe toți logofetii din lume.

— Nu cumva ești și domnia ta logofăt? l-a întrebat Păcală pe roșcovaniul din droșcă.

— Ba da, sunt logofăt, s-a veselit acesta de norocul ce dăduse peste el de-a-i întâlni pe schivnici.

Și, bucuros cum nici că se mai poate, i-a povitat pe moș Albu și pe feciorul lui să se urce în droșcă, unul de-a dreapta și celălalt de-a stânga. Să-i ducă la conac.

Gonind ei spre conac, deodată moșul a început să mângeze obrazul logofătului din partea unde se-așezase, zicând că e obrazul lui Dumnezeu, și-l binecuvântează.

Feciorul, auzind una ca asta, s-a întors și-a pălmuit obrazul mângeat de moș Albu, strigând cu înverșunare:

— Nu-l mângea, că ăla-i obrazul dracului, ăsta din partea mea este obrazul lui Dumnezeu.

Moș Albu a început și el să țipe:

— Ba nu-i adevărat. Celălalt obraz i-al dracului!

Și harșt! o palmă și pe obrazul din partea în care sta feciorul.

— Ba ăla-i al dracului!

— Ba ăla!

Au început amândoi să se certe, plesnind pe rând obrajii logofătului, zgâriindu-l cu unghiile, smulgându-i barba, răcnind unul la altul:

— Tu nu bagi de seamă că ăla-i obrazul dracului?

— Dar tu nu vezi același lucru la obrazul din partea-n care stai?

Și-atâta l-au bătut, l-au zgâriat și i-au smuls barba, până când logofătul n-a mai putut răbdă. A oprit droșca, le-a căzut în genunchi și a început să-i roage:

— Lăsați-mă, sfînții schivnici, că mi-i destul cu atâta binecuvântare.

Abia atunci a făcut semn Păcală lui tătâne-său de l-au lăsat în pace și-au plecat mai departe, râzând cu atâta poftă de se țineau cu mâinile de burtă.

— Ești năzdrăvan, feciorule! a recunoscut moșul.

— Am să fiu și mai și dacă-mi vei da învățatură bătrânească! l-a încredințat Tânărul.

— Învățatura bătrânească are rădăcinile amare!

— Dar roadele i-s dulci!

— Nu cumva ești și domnia ta logofăt?

S-a minunat și mai mult moșul de iștețimea aceluia pe care i-l adusese Norocul.

Răspunsă apucată după aceea, să-i dăruiască înțelepciunea pe care o adunase. I-a spus și vorbele cu tâlc ce le știa, i-a povestit și întâmplările cu haz ce le trăise, le văzuse și le auzise în lunga lui viață.

— Tu faci numai haz de necaz, tătucă! și-a dat seama băiatul.

— Hazul îl fac eu, da' necazul cel mare mi-l face boierul din satul nostru, a răspuns moșul. Că eu muncesc și el mănâncă. Eu pic de oboseală și el se hodinește. Mi-a luat, prin judecată nedreaptă, bucata de pământ ce o aveam din moși-strămoși...

— Ehei, tătucă – a mai grădit Păcală – spune, dacă am să-l chem eu pe boier la judecată și am să-l dovedesc, s-o îndulci oare, cât de puțin, amarul tău de-o viață întreagă?

— Aș zice c-am avut noroc cu carul să-mi dobândesc iar palma de pământ. Numai că știu o vorbă, care sună așa: „Oșteanul să nu se lăude la plecare, ci când se-ntoarce de la luptă!“ Și cu boierii află că-i greu să bați război, sunt prea puternici!

— Ei au puterea, eu am mintea. Si mintea împăraște peste toate. Cu mintea voi încerca să răzbesc.

Așa a încheiat feciorul, i-a sărutat mâna bătrânului și a plecat.

L-a chemat pe boier la judecată.

Boierul a venit. N-avea încotro. Știa de nedreptatea pe care o săvârșise. Cum a venit, i-a strecurat judecătorului o punguță cu galbeni și a început tot el să strige și să-l învinuiască pe flăcău, zicând că l-a chemat fără pricina la judecată.

Păcală s-a apropiat de masa judecății și a șoptit:

— Acela care ține cu mine va dobândi o piatră prețioasă!

Auzind vorbele „piatră prețioasă“, împăratul de dreptate și-a căscat ochii. Și, fără a mai sta pe gânduri, a hotărât că boierul trebuie să-i înapoieze pământul lui moș Albu. A scris zapisul cuvenit și i l-a dat feciorului.

— Să-și stăpânească moș Albu pământul sănătos! a spus judecătorul. Iar tu, la vremea cuvenită, să-l moștenești!

Boierul a plecat plin de mânie, izbind din treacăt ușa, jurând să se răzbune. De cum a ieșit el, judecătorul i-a cerut feciorului să se apropie de masa judecății:

— Haide, dăruiește-mi repede piatra făgăduită! Să nu ne prindă careva că ți-am vândut dreptatea.

Păcală a fugit afară. S-a întors cu o piatră colțuroasă, găsită în drum și i-a întins-o judecătorului:

— Poftește piatra prețioasă făgăduită!

— Ce face? a țipat judecătorul. Vrei să mă păcalești? Prin ce e prețioasă piatra asta?

— Cu ea poți să spargi capul tuturor boierilor hrăpăreți, tuturor judecătorilor necinstiti și la toți prostii...

Și a pornit să-i ducă lui moș Albu vestea că are iar în stăpânire bucata de pământ. Și atunci abia s-a încredințat de-a binelea bătrânul că norocul i-a intrat în casă odată cu „Feciorul-de-tufan“.

Cine s-aseamănă s-adună.

Mai trec câteva zile și, în satul Vai-de-ei (satul unde Păcală văzuse întâia oară lumina zilei), sosește un al doilea călător. Acesta se îndreaptă spre fântână – aşa cum se îndreaptă, îndeobște, orice drumeț când ajunge într-un sat. Acolo se spală, soarbe apă pe săturate și se lungește, oleacă, pe iarbă. Dar pentru că era sub seară, câțiva oameni, care sfârșiseră cu munca, s-au apropiat de el.

— Drumețule, nu-ți fie cu bănat, i-a spus unul dintre ei, noi stăm aici, în Vai-de-ei, ca într-un bârlog. Si nu aflăm nimic din câte se petrec pe lume, nici măcar la vecini.

— Așa e, a luat cuvântul un altul. Si tare ne-ar mai plăcea să aflăm vești.

— Bune sau rele? a întrebat călătorul.

— Bune și rele, aşa cum sunt în viață! a glăsuit din nou cel ce vorbise primul.

Cei ce erau de față s-au strâns în jurul lui. Acesta s-a ridicat din iarbă, s-a așezat pe marginea fântânii și-a arătat cu mâna, departe, peste dealuri.

— Întâmplarea pe care vreau să v-o povestesc s-a petrecut în urmă cu câteva zile, în satul Sărăcani.

În ceasul când am ajuns acolo, tocmai sosise în Sărăcani și un boier visternic. Iar slujitorii lui zoreau, poruncind oamenilor să se adune lângă „copacul birului“.

Când sătenii s-au adunat, visternicul s-a încruntat și le-a rostit astfel:

„Măria Sa, stăpânul țării, din marea Domniei Sale milă față de dregători, a așezat asupra voastră, a țăranilor, un nou și bine chibzuit bir...“

„Dar birurile grămădite asupra noastră sunt prea apăsătoare și-așa!“ au gemut oamenii.

„Tăcere!“ s-a încruntat și mai tare visternicul. „Acesta-i «birul-de-smântână».“

„«Bir-de-smântână»?... Hă, hă, hă!“

Numai că râsul izbucnit s-a stins la fel de repede când boierul visternic a grăit mai departe:

„Din orice sat mi-o veni poftă, de azi-na-inte, aşa cum a hotărât Domnul, am dreptul să vă cer vouă, țăranilor, câte-un butoi plin cu smântână.“

„Câte-un butoi plin cu smântână?“ s-au îngrozit bieții țărani. „Dar noi n-avem smântână destulă nici pentru cei bolnavi, nici pentru copilași.“

„Câte-un butoi plin cu smântână“, a repetat visternicul, cu glasul îngroșat. „Iar butoiul

acela – să știți! – cel puțin în ce mă privește, trebuie să fie atât de-ncăpător, încât în el să se ridice smântână cât statul unui om.“

„Cât statul unui om?...“

„Al unui om înalt!“

„Vai de noi și de noi, boierule visternic, de unde am putea lua un astfel de butoi, de unde atâta mare de smântână?“

„Asta nu vreau s-o știu. Asta e treaba voastră! Mie să-mi faceți butoiul poruncit și să mi-l umpleți cu smântână. Altminteri, ascultați, dați de dracu! Așa că nu mai pierdeți vremea, tocmai-vă zadarnic, duceți-vă la treabă și împliniți-mi birul.“

Și, înțelegând Sărăcănenii din vorbele și din purtarea visternicului că nu puteau avea nicio nădejde să scape de beleaua care căzuse peste ei din senin, s-au apucat și-au încropit, cum au știut și cum s-au priceput, butoiul poruncit. Și-au început să strângă din întreg satul smântână, storcând-o, până la ultima picătură, din oale și ulcele. Numai că, oricât s-au străduit, n-au izbutit să umple butoiul decât până aproape de sfert.

Ce era de făcut? Au alergat, călări, în satele vecine. Unii la Năcăjiți, alții la Apăsați, iar alții tocmai sus, pe culmea dealului, în satul Orosiți. Și oamenii de-acolo, auzind de ce-i vorba, au sărit să-i ajute. Au strâns și-aceștia, până la cea din urmă picătură, smântână din câteșipatră satele și-au împlinit porunca.

Ți-era mai mare mila să stai și să privești atâtă bunătate de smântână strânsă din patru sate pentru pântecul și-așa destul de umflat al dregătorului, în vreme ce copiii plângneau și mureau de foame, lingându-și buzele. Când totul a fost gata, visternicul s-a apropiat și el cu pasul apăsat.

„Ați umplut, măi, butoiul?“

„Precum ți-a fost porunca!“ a răspuns un bătrân.

Visternicul a dat ocol butoiului, privind că pisica la o codiță de șoricel.

„Da' nu-i atât de-nalt cât statul unui om!“

